

PEDAGOGIKA: OKRUHY OTÁZEK

Státní závěrečná zkouška bakalářská

I. Teoretické základy pedagogických věd

1. Teorie výchovy a vzdělávání, vzdělanost a školství v antice. Školství a řecká filozofie výchovy (představitelé). Stát a výchova. Etické otázky. Sofisté. Charakteristika školství a teorie výchovy ve starověkém Římě (představitelé).
2. Teorie výchovy a vzdělávání, vzdělanost a školství ve středověku a počátkem novověku. Modely středověké výchovy. Středověká univerzita. Vznik a vývoj středověkých škol. Odraz renesance a humanismu ve školách a školství. Myslitelé renesance o výchově a vzdělávání.
3. Život, filozofie a dílo J. A. Komenského. Komenského návrh školské soustavy. Pedagogicko-didaktické názory J. A. Komenského. Problematika odkazu Komenského.
4. Teorie výchovy a vzdělávání od 17. století do počátku 20. století. Nejvýznamnější představitelé různých myšlenkových směrů a přístupů k teorii výchovy a vzdělávání.
5. Školy, školství, školské reformy, školská legislativa, vzdělávání učitelů od 18. století do poloviny 20. století. Školské reformy a jejich tvůrci v druhé polovině 18. století. Klíčové události v oblasti školství na našem území ve druhé polovině 19. století.
6. Pedagogika a její studium na univerzitní půdě v našich zemích. Klíčové osobnosti české pedagogiky 19. století a 20. století.
7. Školy, školství, školské reformy, školská legislativa, vzdělávání učitelů v letech 1918 až 1948. Vzdělávání učitelů.
8. Poválečné období v českém školství a školská legislativa. Školské zákony v letech 1948 až 1984. Vysokoškolský zákon. Vzdělávání učitelů.
9. Předmět pedagogiky. Systém pedagogických věd. Funkce a charakteristika základních pedagogických disciplín a aplikovaných pedagogických disciplín. Hraniční pedagogické disciplíny. Vztah pedagogiky k jiným vědám. Proces integrace a diferenciací ve vědě.
10. Cíle a obsah výchovy (základní charakteristika těchto kategorií). Způsoby stanovování cílů výchovy v pedagogice. Příklady cílů výchovy: obecné – specifické, teoretické – praktické, adaptační – anticipační, materiální – formální apod. Složky výchovy. Vzdělání a jeho zdroje.

11. Metody, formy, principy a činitelé výchovy (základní charakteristika těchto kategorií). Klasifikace metod a forem výchovy. Klasické a „nové“ principy výchovy. Subjekt a objekt výchovy a jejich vztah.
12. Pedagogické teorie. Základní charakteristika, součásti pedagogické teorie, klasifikace, význam. Význam pedagogických teorií. Vztah pedagogické teorie a pedagogické praxe.
13. Akademické teorie. Základní charakteristika a členění, hlavní představitelé, význam.
14. Sociokognitivní a kognitivně psychologické teorie. Základní charakteristika a členění, hlavní představitelé, význam.
15. Spiritualistické a personalistické teorie. Základní charakteristika a členění, hlavní představitelé, význam.
16. Technologické teorie. Základní charakteristika a členění, hlavní představitelé, význam.
17. Sociální teorie. Základní charakteristika a členění, hlavní představitelé, význam.
18. Sociologie výchovy a sociologické interpretace výchovy, vzdělávání a školy. Škola jako sociální systém, školní procesy, učitelé a žáci v sociologických interpretacích.
19. Role vzdělání v procesu sociální stratifikace a sociální mobility. Teorie a výzkumy rovnosti vzdělávacích příležitostí. Teorie kulturního kapitálu, teorie řečového deficitu a další relevantní teorie a výzkumy.
20. Psychologie osobnosti - pojem osobnost, důvody a možnosti zkoumání osobnosti, popis osobnosti, struktura a dynamika osobnosti. Charakteristika a utváření sebepojetí.
21. Vývojová psychologie - psychický vývoj člověka, zákonitosti a fáze vývoje. Některé teorie psychického vývoje (např. Erikson, Freud, Piaget, Kohlberg, Havighurst).

II. Výchovně vzdělávací procesy

1. Systémová teorie v didaktice. Struktura a prvky didaktického systému, jejich vzájemné interakce. Systémové pojetí vyučování.
2. Teorie radikálního a sociálního konstruktivismu v didaktice. Znaky, zásady a postupy konstruktivistické didaktiky a příklady vzdělávacích programů hlásících se ke konstruktivismu.
3. Proces učení a teorie učení, které mají své didaktické aplikace (teorie asociativního učení, učení se vhladem, behaviorální teorie učení, teorie sociálního učení aj.). Individuální styly učení. Učení se z textu a zásady tvorby učebního textu.
4. Kurikulum, vzdělávací obsah, učivo a jejich struktury. Filozofie a trendy v projektování vzdělávacího obsahu (scientismus, pragmatismus, problémové a projektové vyučování, modulové uspořádání obsahu, tematická výuka aj.). Didaktické analýzy učiva.
5. Projektování školního kurikula v prostředí českého školství (závazné a doporučené dokumenty, postupy a zásady projektování vzdělávacích cílů a kurikula, hodnocení na úrovni školy).
6. Sociální a pedagogická komunikace (vymezení pojmů). Komunikace jako proces (obsahová a vztahová rovina). Verbální a neverbální komunikace v práci pedagoga. Vnitřní a vnější komunikační kontext.
7. Komunikační situace ve třídě: specifika školního jazyka, směr komunikace a její pravidla, výukový dialog, učitelské otázky (jejich typy a funkce), žakovské repliky, reakce učitele na žakovské repliky.
8. Vzdělávací soustava a výchovné instituce v ČR. Školská soustava – základní charakteristika. Systém výchovných institucí a jejich zaměření, funkce.
9. Předškolní pedagogika, výchova, vzdělávání a péče o děti od narození do šesti let v institucích a v rodině. Současné názory na učení a rozvoj předškolního dítěte. Současný stav institucí pro děti předškolního věku u nás.
10. Vzdělávání dospělých. Současný stav a vývoj, základní dokumenty České republiky a Evropské unie. Kritéria kvality vzdělávání dospělých.
11. Pedagogika volného času, pojetí a funkce volného času, aktivity ve volném čase, koncepce výchovy ve volném čase (výchova zážitkem, animací).
12. Speciální pedagogika, její předmět a členění speciálně pedagogických disciplín. Speciální vzdělávací potřeby a prostředky jejich uspokojování.

13. Speciální vzdělávání a cílové skupiny speciálního vzdělávání, formy speciálního vzdělávání (integrace, „speciální školy“). Typy škol, v nichž je poskytováno, speciálně pedagogická podpůrná opatření a jejich význam.
14. Mediální výchova. Koncept mediální gramotnosti, různé způsoby jeho vymezení. Environmentální výchova: vymezení disciplíny a jejího předmětu, současné směry. Mediální a Environmentální výchova v kurikulu české školy.
15. Estetická výchova. Různá pojetí estetické výchovy z hlediska cílů. Estetická výchova v kurikulu české školy. Dramatická výchova a možnosti využití jejích postupů ve výchovných a vzdělávacích procesech ve školním i mimoškolním prostředí.
16. Teoretické, školsko-politické a legislativní aspekty implementace ICT do vzdělávání. Digitální propast. Strategické a školsko-politické dokumenty EU a ČR. Zavádění ICT do školství.
17. Současná společnost jako společnost vědění a související sociální a ekonomické trendy. Vliv vzniku společnosti vědění na oblast vzdělávání.

III. Metodologie pedagogických věd

1. Model empirické vědy. Fáze empirického výzkumu. Hypotézy, verifikace a falzifikace. Operacionalizace. Měření, validita, reliabilita.
2. Reprezentativní výzkumy. Měření a zobecnění, podstata a úrovně měření. Silné a slabé stránky reprezentativních výzkumů.
3. Experimentální výzkumný design. Kontrola podmínek experimentu. Akční výzkum jako angažovaný experimentální přístup v konkrétním kontextu.
4. Případová studie jako výzkumný design. Jedinečnost jako objekt zájmu. Holistický hloubkový přístup. Silné a slabé stránky případové studie.
5. Testování a hodnocení. Výkon jako objekt měření. Měření dosažených výsledků a měření potenciálu.
6. Dotazování: možnosti a omezení využití dotazníku a interview v pedagogickém výzkumu, specifika administrace výzkumného nástroje, zásady formulace a výběru položek dotazníku/interview, typy položek, struktura dotazníku/interview.
7. Zkoumání postojů: metody a techniky, jejich charakteristika, využití v pedagogickém výzkumu, zásady tvorby výzkumných nástrojů, zpracování a interpretace dat.
8. Zkoumání sociální a pedagogické interakce: metody a techniky, jejich charakteristika, využití v pedagogickém výzkumu, zásady tvorby výzkumných nástrojů, zpracování a interpretace dat.
9. Obsahová analýza: charakteristika techniky, možnosti využití, specifika výběru vzorku a tvorby aparátu záznamových jednotek, analýza a interpretace dat získaných obsahovou analýzou.
10. Didaktické testy. Konstrukce didaktického testu, využití didaktického testu v pedagogickém výzkumu a ve školní praxi.
11. Základy studia dějin pedagogiky. Vztah dějin pedagogiky k obecné historiografii. Komeniologie. Etapy historicky výzkumné práce a metody historického výzkumu. Instituce uchovávající pramenný materiál.
12. Psychologický výzkum; demografický a sociologický výzkum: předmět, metody a možnosti jejich využití v pedagogice.
13. Měření interindividuálních a skupinových vztahů: metody a techniky, zásady pro jejich využívání a interpretaci dat.

14. Pedagogická diagnostika: její cíl, obsah, metody (pozorování; analýzy: výkonů, produktů, dokumentace; testy atd.) a přístupy (edukometrický, kazuistický).
15. Diagnostika připravenosti na vzdělávání ve školním zařízení, diagnostika školní úspěšnosti, diagnostika sociálních prostředí žáka, diagnostika speciálních vzdělávacích potřeb dětí, žáků, studentů a dospělých osob.